նոյն իրաւունքները ունենան, ինչ որ սպիտակներն ունեն։ Պէտք է միջոցներ գործադրել, որ ընտրութիւնների ժամանակ խառնակութիւններ չը լինեն։ Նախագահը առանձին ուշադրութիւն դարձրեց կրթութիւնը տարածելու անհրաժեշտութեան վրայ։ Վերջին վիճակագրութիւնից երևաց, որ ընտրողների և նրանց ներխաների տգիտութիւնը աւելացել է։ Եթէ այդպէս շարունակվի, հանրապետութեան անկումը անփոխուելի կը դառնայ։ Այժմեան սերունդը պէտք է կրթել ապագայ սերունդին, որպէս զի նրանք ընդունակ լինեն իրանց կառավարել։ Այս բարեբար գործը կատարելու ժամանակ պէտք է մառանալ կուսակցութիւնների և ցեղերի զանազանութիւնը։ Առևտրի մասին խօսելով, Հարիսիլդ ասաց, որ երկրի այժմեան բարգաւաճութիւնը օրինական է։ Այդ հանգամանքը մեկնվում է նրանով, որ հունձները առատ են եղել և պետութեան կրեդիտը մեծ է։ Նախագահը խոստացաւ, որ իր կառավարութեան ժամանակ նա կաշխատի ֆինանսական ամեն տեսակ միջոցների առաջն առնել։ Երկրագործական շահերի վրա պէտք է աւելի մեծ ուշադրութիւն դարձնել։ Այնուհետև Հարիսիլդ ասաց, որ անհրաժեշտ են մի քանի վերանորոգութիւններ և խնդրեց պատգամաւորներին պաշտպանել նոր կառավարութեանը։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետևեալ տեղեկութիւնները։ Գերմանական ներքին գործերի մինիստր կոմս Էյլենբուրգ վերջապէս ստացաւ իր խնդրած հրաժարականը։ Ինչուան Բիսմարկ ազատվեց այն մարդուց, որ իրան թոյլ էր տալիս մինիստրների խորհուրդի մէջ յայտնել իր կարծիքները, որ իրան մինիստր էր համարում և ոչ թէ պետական կանցլերի ծառայ։ Ինչուան Բիսմարկի կամայականութիւնը չափ չը կայ։ Նա ուշադրութիւն չէ դարձնում ոչ մինիստրների վրա, ոչ գերմանական սահմանադրութեան և ժողովների վրա։ Նա բացարձակ յայտնում է իր հակասահմանադրական կարծիքները, այնպէս որ բազաքականութեամբ զբաղվող գերմանացիները ելք չեն գտնում այդ ծանր դրութեանից։

Բիսմարկի այդպիսի կամայական քաղաքականութիւնը անտարբեր դարձրեց գերմանական պարլամենտին, որի դրութիւնը կատարելապէս անտանելի է։ Ազգային ժողովների օրէնսդրական գործունէութիւնը դադարել է։ Օրէնսդրական ժողովների ամենաշնչաւոր անդամները թողել են իրանց գործերը, տեսնելով, որ իրանց աշխատանքը ապարդիւն է անցնում, քանի որ Բիսմարկ ասանձին կերպով նայում է երկրի սահմանադրութեան վրա։ Պարլամենտի հրատարակած օրէնքները, որոնց նա տարբերով մշակել է, մերժվում են Բիսմարկի արտասանած մի ճառով։ Նախկին օրէնսդրական ժողովներից մերժված կառավարական օրինագիծները նորից առաջարկվում են պարլամենտի քննութեանը։ Արդ տարի առաջ Բիսմարկ յայտնում էր, որ առանց տարլամենտական նշանաւոր մեծամասնութեան նա անկարող է կառավարել երկիրը, իսկ այժմ նա մի ասաջիանաւոր է դառնում, որ կառավարում է իր ցանկութիւնների և հայեացքների համեմատ։ Այդ է պատճառը, որ գերմանական քաղաքագէտները անհանգստութեամբ են նայում ապագայի վրա և դա չափազանց ծանր է դարձնում Գերմանիայի քաղաքական դրութիւնը, որովհետև երկրի վիճակը այժմ կախված է մի մարդու կամքից, որ չը նայելով իր ընդունակութիւններին, կարող է անուղղելի սխալներ գործել։

ՖՐԱՆՍԻԱ

Պատգամաւորներին ընտրելու նոր ձևի հարցը Ֆրանսիայի մէջ առիթ տուեց պատգամաւորների ժողովի արմատական կուսակցութեանը հարց բարձրացնել ֆրանսիական սահմանադրութիւնը վերաքննելու մասին։ Լիոնի պատգամաւոր Բարոզէ այդպիսի մի առաջարկութիւն ներկայացրեց պատգամաւորների ժողովին, որ ստորագրված է արմատական կուսակցութեան 30 անդամներից։ Այդ կուսակցութիւնը կամենում է փոփոխել սահմանադրութիւնը իր ուղղութեան համեմատ։ Բարոզէ և նրա կուսակիցները կարծում են, որ այժմեան սահմանադրութիւնը բաւականաչափ ժողովրդական չէ։ Բացի այդ հարց է բարձրացվում նոյնպէս և ֆրանսիական սենատի մասին։ Լրագիրները այն կարծիքի են, որ այդ առաջարկութիւնը չի աջողվի և եթէ նա ընդունվի պատգամաւորների ժողովից, սենատը անշուշտ կը մերժի նրան։ Այդ խնդրի դէմ ձայն կը տան բոլոր կուսակցութիւնները բացի արմատականներից։

Ֆրանսիայի խաղաղասիրական տրամադրութիւնը, որ յայտնվեցաւ պատգամաւորների ժողովի մէջ եղած վիճաբանութիւնների ժամանակ, առիթ է տուել „République Française“ լրագրին հետևեալ դատողութիւններն անելու։ Պատգամաւորների ժողովը կատարելապէս իրաւացի է, գործելով երկրի ցանկութեան համեմատ։ Նա գիտէ, թէ Ֆրանսիական ժողովուրդը ինքը կամենում է տնօրինել իր արիւնը և դրամը և երբէք հաւանութիւն չի տայ այնպիսի մի քաղաքականութեան, որ Ֆրանսիային կը ձգի անօգուտ և վտանգաւոր ձեռնարկութիւնների մէջ։ Ահա այսպէս է նայում երկիրը խաղաղութեան և պատերազմի հարցին, որի պատճառով կուսակցութիւնները ազմուկ են բարձրացնում արտաքին ցոյցեր անելու համար։ Հանրապետական Ֆրանսիան պատերազմը երբէք իր վերջնական նպատակը չէ համարել և նրան չէ մտցրել իր պրոգրամի մէջ։ Ժողովրդական կառավարութիւնը պէտք է պահպանի խաղաղութիւնը և պաշտպանի մեր աշխատաւորաւ խնայող ժողովուրդը պատերազմի պատահարներից։ Այս բոլորը ճշմարտութիւն է, որի հետ համաձայն է պատգամաւորների ժողովը։ Քանի որ դոյութիւն ունեն Ֆրանսիայի այժմեան հիմնարկութիւնները ոչ թէ միայն պատերազմ է անկարելի, այլ և որ և է վտանգաւոր ձեռնարկութիւն։

ԻՏԱԼԻԱ

Հռոմից հաղորդում են հետևեալ տեղեկութիւնները խսիա կղզու վրա պատահած երկրաշարժի մասին։ Խսիան գտնվում է Նէապոլից ոչ հեռու։ Երկրաշարժը բոլորովին քանդեց Կազամիչիոլա անուանված տեղը, որտեղ հաւաքվում էին ծովի մէջ լոգանալու համար։ Արկրաշարժի հարուածները այնքան ուժեղ էին, որ նրանք քանդում էին ամբողջ շինութիւններ։ Փողոցների մէջ ահագին ճեղքեր էին կազմվում։ Բնակիչները սարսափած դուրս էին թափվում տներից, բղաւում էին և փընտռում էին իրանց բարեկամներին։ Կղզուզօրքերը խսկոյն ուղևորվեցան օտարահպատակների բնակվելու տեղը։ Զինուորները աւերակների տակից կիսակենդան մարդիկ էին հանում։ Նրանք սոսկալի էին հանում։ Նրանք սոսկալի էին ընդգիմադրել սարսափած կանանց, որոնք չէին թոյլ տալիս վիրաւորվածներին հրամանատարը տեղափոխել։ Գիշերը աշխատանքները դադարեցրին մինչև հասաւ Նէապոլից մի ինժեներ, որ ջահերի լուսով շարունակում էր աշխատել։ Մինչև առաւօտ աւերակների տակից 50-ից աւելի դիակներ հանվեցան։ Յերեկով ծովի ափին ստուերների նման թափառում էին ամեն բանից զրկված բնակիչները։ Մաքսատան մէջ դիակների կոյտեր էին հաւաքված։ Վիրաւորվածները տեղափոխվում էին Նէապոլի հիւանդանոցները։ Բնակիչներից շատերը երկիւղից խելագարվել են։ Կառավարութեան հրամանի համեմատ վնասվածներին գրամ է բաժանվում։ Կազամիչիոլայի 400 բնակիչները զրկվեցան իրանց ամբողջ գոյքից և ազգատացած մնացին։ Նէապոլի մէջ մեծ շփոթ էր տիրում։ Մարտի 8-ին գտնված է 175 մեռած դիակներ, մօտ 100 մարդ դեռ գտնված չեն։ Նէապոլի խմբագրութիւնների կլուրը կարեկցանքներին հաց է բաժանում։ Մարտի 8-ին գիշերը մի նոր երկրաշարժ եղաւ, որ քանդեց մնացած շինութիւնները։

ԹՈՒՐՔԻԱ

Մէսենջերը լրագիրն իւր շաբաթ և երկուշաբթի աւուրց թիւերուն մէջ վանէն ստացած երկու նամակներ հրատարակած է, մին յունվար 17, միւսն յունվար 20 թուականաւ։ Իրաց վիճակն, ըստ յիշեալ նամակաց, խիստ տխուր է։ Արդիշոյ, Շատախ, Մոկսի, Բաղէշի և Աշչիերթի կողմերը։ Նամակագիրն անուններ, թուականներ և այլ մանրամասնութիւններ տալով հարատարական բացում գէպքեր կը յիշէ, որոց թարգմանութիւնը զանց ընելու կարելի պատճառներ ունիմք մեք։ Թղթակիցը կըսէ թէ, եւրոպական համաձայնութեան անյաջողութեան շնորհիւ՝ Հայաստանի եւրոպական հիւպատոսաց ազդեցութիւնն ոչինչ է այժմ տեղական իշխանութեան առջև, և կուզէ գիտնալ թէ „Հայաստանի խեղճ քրիստոնէից իրաւունքներն ո՞վ պիտի պաշտպանէ“, և նմանօրինակ խօսքեր կընէ։

Գիշեալ թղթակցութեան մէջէն՝ իրրև նոր բան՝ հետևեալ լուրը կընդօրինակեմք։

Զարսիկ պատգամաւորութիւն մի հասաւ վան, բաղկացեալ աւստրիացի սպայէ մի Գ. Ֆոն Լայֆնէր, Միրզա Բիգա խանէն, որ Շահին թիմնապատն է, և Միրզա Ալի խանէն, որ Դամբլիժցի պարսիկ վաճառական մ՝է։ Սոցա կընկեցեալան բազմաթիւ Զարսիկ խաղախներ։ Սոցա պաշտօնն է Օսմ. կառավարութեան հետ բանակցիլ Շէյխ Ուպէյտուլլահի ապստամբութեան վրայ։ Պէտք թէ այս պարսիկ պաշտօնակալք կը պահանջեն որ Շէյխը պարսկական իշխանութեանց յանձնուի և նորա պատճառաւ Զարսից կրած բոլոր վնասներն Օսմ. կառավարութիւնէն վճարուին, և ապահովագրեն երկու կողմերուն վրայ խիստ հսկողութիւն ի գործ դնել տրամադրող դաշնագիր մ՝ըստորագրուի։—Շէյխ Ուպէյտուլլահ յառաջիկայ գարնան համար մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնէ, և շրջաբերականներ կը ղրկէ բոլոր քուրդ գլխոց՝ իւրեան հետ միանալու հրաւիրելով զնոսա։ Շէյխին այս գաղտնի նամակներէն մի քանին ալ Օսմ. իշխանութեանց ձեռքն անցած են։ Զբոյց կայ թէ Նեստորականաց գլուխ Մար-Շիմուն և այդ հասարակութիւնէն 15 Մելիքներ Զարսից դէմ օգնութիւն խոստացեր են Շէյխին։

Այժմ ստուգուած իրողութիւն մ՝է թէ պարսկական կառավարութիւնը Շէյխ Ուպէյտուլլահին պարսկի իշխանութեանց յանձնումը պաշտօնապէս խնդրած է Բ. Դռնէն։

Մինչև անգամ, կ. Գալոյ պարսկական դեսպան Մօհսին խան միւս դեսպաններէն խնդրած է պաշտօնապէս, որ Շէյխի Ուպէյտուլլահի յանձնման խնդրոյն այժ ատ Բ. Դրան քով։

(Մասիս)

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Русск. Курьеръ» լրագրում կարդում ենք Լոնդոնից ստացած մի հեռագիր, որով հաղորդվում է թէ Դիզրաէլի յանձնել է անգլիական պետական կանցլերի գանձապետի պաշտօնը այժմեան կ. Գալոյի դեսպան Դաշէնին։

—Լրագիրները հաղորդում են որ ֆրանսիական սենատը և պատգամաւորների ժողովը յայտնեցին ցաւակցութիւն Իտալիային Կայսր Ալէքսանդր Նիկոլայեվիչի մահվան մասին։ Մահվան լուրը ստանալու օրը սենատը և պատգամաւորների ժողովը միաձայն վճռեցին փակել իրանց այն օրվայ նիստերը։

—Անգլիական լորդերի և համայնքների ժողովը յայտնեցին ցաւակցութիւն ռուսաց Կայսրի մահվան առիթով։

—Գերմանական բայխստագի նախագահը ներկայացաւ Վիլհելմ կայսրին և բայխստագի կողմից յայտնեց կայսրին ցաւակցութիւն նրա քրոջ որդու մահվան առիթով։ Բերլինում նշանակված է ասուգ երեք շաբաթ շարունակ։ Բերլինի զարդանցները ռուսաց Կայսրի մահվան առիթով զարդարվեցան սև գրոշակներով։ Կայսրի թաղմանը ներկայ գտնվելու համար կերթան Ս. Պետերբուրգ պատգամաւորները այն պրուսական գունդերի, որոնց շէֆը վախճանված Կայսրն է եղել։

—Աւստրիական կայսրը ինքն անձամբ գնացել է Վիէննայի ռուս դեսպանի մօտ, նրան իր ցաւակցութիւնը յայտնելու Ալէքսանդր Կայսրի մահվան առիթով։ Աւստրիական բայխստագի մէջ Բիգէր պատգամաւորը առաջարկեց յայտնել համակրութիւն և ցաւակցութիւն Իտալիային, բայց բայխստագը հրաժարվեց ընդունել Բիգէրի առաջարկութիւնը, յայտնելով որ իրաւունք չունի խառնվել միջազգային գործերի մէջ։ Բայխստագի գերմանական կենտրոնական կուսակցութիւնը յայտնեց իր զայրացումը մարտի 1-ի եղեռնագործութեան առիթով։

—Իտալական պարլամենտը յայտնեց իր ցաւակցութիւնը Իտալիային և կայսր Ալէքսանդր Ալէքսանդրովիչին։

—Ֆրանսիական պատգամաւորների ժողովում, երբ Դամբլէտտա առաջարկեց փակել ժողովի նիստը ռուսաց Կայսրի մահվան առիթով, ծայրայեղ արմատական կուսակցութեան մի պատգամաւոր պահանջեց որ քուէարկվի փակելու հարցը։ Գամբլէտտա պատասխանեց որ այդ տեսակ դիպուածներում անտարբերութիւն կը լինէր քուէարկել հարցը, այլ պէտք է միասին փակել նիստը և որ Նապոլէոն III-ի կայսերութեան ժամանակ ֆրանսիական օրէնսդիր ժողովը մինչև անգամ փակեց իր նիստը ամերիկական հանրապետութեան նախագահ Լինկոլնի մահվան առիթով։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԴ, 11 մարտի։ Դատաստանը Բիսակովի և երեք միւս չարագործների վրա նշանակված է մարտի 18-ին։ Դատապարտվածներին երէկ յանձնվեցաւ մեղադրական թուղթը։ Հրատարված են 60 վկաներ, որոնցից 11 էկսպերտներ են։ Հանրապետական դատաստանը վճռեց՝ պրոկլամացիաներ տարածող ուսանողին հեռացնել երեք տարով համալսարանից, զրկելով նրան մի այլ համալսարան մտնելու իրաւունքից, իսկ միւս ուսանողին կալանաւորել եօթ օրով։ Արկուան էլ դատաստանի էին ենթարկված իրանց ընկերների խնդիրքի համեմատ։ Ասում են, որ երէկ մի շատ նշանաւոր յանցաւոր է կալանաւորված։

Խմբագիր—հրատարակող ԴՐԻԴՈՐ ԱՐՇԱՌՈՒՆԻ